

«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ:
НОВІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

26 вересня 2023 року

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ»**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
26 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Денис ЯКОВЛЕВ, доктор політичних наук, професор, декан ФППС Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 5 від 30.11.2023 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Олена ЛІСЕЄНКО**, д. соц. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна.

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор – д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова;

БОРІНШТЕЙН Євген – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПЕТІНОВА Оксана – д. філос. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

АТАМАНЮК Зоя – д. філос. н., доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

МОКАНУ Анжела – докторка соціології, науковий співробітник Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, Республіка Молдова.

Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2023

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

діяльності суб'єктів з надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям та їх родинам.

Діяльність обласних координаційних центрів з питань реабілітації військовослужбовців та їх родин у тому числі може передбачати протидію фізичним та юридичним особам, що практикують не добросовісні практики в сфері всіх видів реабілітації військовослужбовців та їх родин.

Зважаючи на все вище перераховане можна зробити наступні висновки. Попит на реабілітаційні послуги з боку колишніх військовослужбовців та їх родин є великим, але в той же час сам ринок реабілітаційних послуг не є сформованим через брак кадрів, низький рівень методичної грамотності та брак фінансування. Для впорядкування зазначених проблем на регіональному рівні слід створити регіональні координаційні центри з питань реабілітації військовослужбовців та їх родин, які повинні окреслити власний функціонал навколо моніторингу якості та ефективності надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям та членам їх родин.

Література:

1. Проблеми реабілітації та повернення до мирного життя військовослужбовців є питанням нацбезпеки – заступник секретаря РНБО. URL. <https://interfax.com.ua/news/general/903756.html>

Ірина ГРАБОВЕЦЬ

*кандидатка соціологічних наук, доцентка,
Криворізький державний педагогічний університет, Україна*

СУЧАСНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ: ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ТА РИЗИКИ

Кінець ХХ століття ознаменувався кризою усіх рівнів освіти через відчуження особистості в індустріальному суспільстві. Початок ХХІ століття – це пошук нових парадигм і реформування освіти, запровадження Болонського процесу, Нової української школи. Процеси змін торкнулися і вищої школи, оскільки зрозуміло, що трансформація системи освіти має бути комплексною, на усіх рівнях, а не торкатися лише окремої її ланки. Здавалося, теоретики з практиками ось-ось мають досягти консенсусу, але життя внесло свої корективи у цей і без того складний процес: Covid в усьому світі та повномасштабне вторгнення в Україні. Пандемія прискорила процеси, які лише зароджувалися у галузі вищої освіти. Спроби переконати громадськість у необхідності впровадження процесів «дешколяризації», дистантності навчання, «віртуальних» університетів та онлайн-курсів перетворилися на першочергову необхідність, на відповідь викликам сьогодення. Навіть ті, хто

активно критикував дистанційні форми навчання як такі, що ведуть до ще більшого відчуження особистості вже у постіндустріальному суспільстві, визнали необхідність і переваги інструментів такої форми освіти.

Новітні комунікаційні технології, глобалізація ринку праці, модернізація освіти – усе це веде до глобальних змін вищої освіти, яка з інструменту професіоналізації суспільства перетворюється на інструмент європейської інтеграції. Разом з тим, будь яка трансформація тягне за собою і певні ризики, які можна передбачити вже сьогодні. Саме ці ризики дають можливість найконсервативнішим колам освітян стверджувати, що дистанційна освіта – це помилковий шлях, що реальне живе спілкування можливе лише в аудиторії, що жодні гаджети і штучні інтелекти не замінять професіоналізму досвідченого фахівця. Та ми маємо розуміти, насамперед, що дистанційна освіта – це про особисту відповідальність, особисте самоствердження та індивідуальне самовдосконалення.

Загальновідомо, що якщо до кінця XIX століття вимоги до форм виробничо-практичної діяльності змінювалися приблизно з тією ж частотою, що і покоління, то сьогодні окремій людині доводиться кілька разів змінювати спеціалізацію і навіть професію впродовж свого життя. Відбувся істотний розрив між циклом життя людини і циклів життя її занять (спеціалізацій, професій). В умовах тимчасового розриву, пов'язаного з розробкою навчальних матеріалів, навчальних предметів і навчальних дисциплін, необхідність довготривалої підготовки людини до виконання складних видів діяльності перетворилася на самостійну проблему. Мало того, що людина вчиться протягом 15–18 років (що пропорційно її трудовому циклу), але на той час, коли вона засвоїть певний тип діяльності, ця діяльність вже може перестати існувати як суспільно значуща спеціалізація. Цикли життя навчальних програм розійшлися з циклами соціальних і трудових функцій (спеціальностей, професій). Науковці зазначають, що у плані перепідготовки і підвищення професійного рівня фахівця необхідно перейти від принципу стабільності до принципу мобільності [2]. І саме форми дистанційного навчання сприяють реалізації цього принципу.

Щодо негативних аспектів дистанційного навчання, то одним з перших постає питання інтелектуальної власності, оскільки власні напрацювання науковця-викладача потрапляють у відкритий доступ і починають «жити власним життям». Це може створити певні проблеми при бажанні науковця згодом оформити свої напрацювання в окрему роботу – довести власне авторство іноді буває складно.

Також виникає проблема визнання отриманих кваліфікацій студентів. Сьогодні питання якості освіти стоїть дуже гостро, але орієнтація на широкий загал, масовість приводить до певного спрощення подачі матеріалу, що не

завжди йде на користь якості. На думку науковців, саме перехід до масової системи вищої освіти у світі веде до зниження якості вищої освіти [1].

До ризиків дистанційного навчання можна віднести і необхідність зміни освітнього менеджменту та управління вищим навчальним закладом. Освітній процес вийшов з аудиторії за межі встановленого часу проведення занять (за аналогією з поняттям «дешколяризація» можна сьогодні говорити про «деаудиторизацію» освітнього процесу у вищій школі). Лекції існують у відеозапису, завдання студент виконує у зручній для нього час протягом певного встановленого періоду. Як нормувати робочий час викладача? Аудиторне навантаження? Як оцінити академічну доброчесність студента при виконанні завдань?

Це далеко не остаточний перелік ризиків, які несе дистанційне навчання і впровадження «віртуальних» університетів та онлайн-курсів у наше сьогодення. Та переваг у цієї форми набагато більше. Глобалізація та інтернаціоналізація, що сьогодні пронизують усі аспекти життєдіяльності людства, не проходять повз систему освіти, і наше завдання сьогодні віднайти баланс між можливостями та ризиками нових форм, оскільки процес трансформації вищої школи вже розпочато і його не зупинити.

Література:

1. Заячук Ю.Д. Сучасна світова динаміка вищої освіти: експертна оцінка ризиків, *Pedagogika t. XXVII, nr 2, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2018, c. 119-131.*
2. Ілляшук О. Тенденції західної «просвітницької філософії освіти» в контексті сучасного суспільного розвитку // *Філософія освіти. 2013. № 1 (12) – С. 186-209.*
3. Камардаш Н.В. Діалектична взаємодія освіти й суб'єктивності як предмет філософського аналізу // *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії» – Випуск 57 – 2017 – С. 98-103.*

Ліліана ЯРОВА

*докторка політичних наук, професорка,
Національний університет «Одеська юридична академія», Україна*

Євгенія ПРОХОРЕНКО

*кандидатка соціологічних наук, доцентка,
Національний університет «Одеська юридична академія», Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Соціальний діалог є важливим процесом визначення та зближення позицій основних учасників соціально-економічних відносин. Дане поняття

*ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*